

«Κανούν» - Η φοβερή αλβανική βεντέτα

Λεωφόρος Ζαν Ντ' Αρκ, στο κέντρο των Τιράνων. Κατά μήκος της, μετά την κατάρρευση του καθεστώτος και την καταστροφή του υπέροχου πάρκου, χτίστηκε παράνομα μια ολόκληρη πολιτεία αυθαιρέτων τα οποία ο σημερινός δήμαρχος Εντι Ράμα κατεδάφισε όλα, 1.800 τον αριθμό, πλην ενός!

Είναι ένα σπίτι στην όχθη του ποταμού Λάνα, το οποίο αποτελεί αισθητική παραφωνία στον πανέμορφα διαμορφωμένο χώρο, κρύβει όμως πίσω από τους τοίχους του το μεγάλο δράμα της σύγχρονης Αλβανίας, αυτό της «Τζακμάρια», του νόμου του αίματος δηλαδή, στο όνομα του οποίου εξακολουθούν να δολοφονούνται εν ψυχρώ εκατοντάδες άνθρωποι κάθε χρόνο. Στο εσωτερικό του έχει καταφύγει μια οικογένεια από τη βόρεια Αλβανία για να γλιτώσει την εκδίκηση μιας άλλης οικογένειας με την οποία τις «χωρίζει αίμα» και ίσως γι' αυτό ο τολμηρός δήμαρχος δεν επέτρεψε στις μπουλντόζες να το γκρεμίσουν μολονότι τραυματίζει την καλή εικόνα της περιοχής.

Οι ένοικοί του δεν ανοίγουν σε κανέναν εάν δεν βεβαιωθούν ότι ο επισκέπτης δεν τους χτυπάει την πόρτα για να σκοτώσει κάποιον από αυτούς.

Η οικογένεια του 73χρονου Ραμαντάν Εμορλάι, από την κωμόπολη Μαμούρας του αλβανικού βορρά, είναι μία από τις 1.300 οικογένειες στην Αλβανία που είναι καταδικασμένες να περάσουν το υπόλοιπο της ζωής τους εγκλωβισμένες στα σπίτια τους, για να αποφύγουν την εκδίκηση που επιτάσσει το «Κανούν», το προαιώνιο εθιμικό δίκαιο με τους κανόνες του οποίου πολλοί άνθρωποι στη γειτονική χώρα εξακολουθούν να επιλύουν τις διαφορές τους.

Ένας επιμέρους κώδικας του «Κανούν» είναι η «Τζακμάρια», ο νόμος του αίματος σύμφωνα με τον οποίο, εάν κάποιος σκοτώσει άνθρωπο, έχει εφ' όρου ζωής χρέος η οικογένειά του ή οι συγγενείς του να πάρουν το «αίμα πίσω» σκοτώνοντας έναν άντρα από το σόι του δολοφόνου. Η εκδίκηση διαρκεί μέχρι 7 γενιές, το κυνηγητό είναι ανελέητο και ο μόνος χώρος που το «Κανούν» προβλέπει ασυλία είναι το σπίτι.

Έτσι, καθώς η κεντρική εξουσία αδυνατεί να επιβάλλει τους νόμους του κράτους, υπολογίζεται σήμερα ότι εξαιτίας της φοβερής βεντέτας περισσότεροι από 5.000

άνθρωποι παραμένουν εγκλωβισμένοι στα σπίτια τους, σε πόλεις και χωριά της Βόρειας Αλβανίας, καταδικασμένοι να πεθάνουν χωρίς να τολμούν να ξεμυτίσουν έστω στην αυλή.

Πολλοί από αυτούς χάνουν τα λογικά τους, άλλοι αυτοκτονούν και οι πιο τυχεροί διαφεύγουν στο εξωτερικό, αφού πληρώσουν αδρά κάποια από τις συμμορίες που θησαυρίζουν προσφέροντας «διευκολύνσεις». Αλλά και εκεί δεν είναι βέβαιο ότι θα σωθούν, αφού οι συγγενείς του θύματος είναι υποχρεωμένοι από το «Κανούν» να τους καταδιώξουν παντού μέχρι να τους εντοπίσουν και να τους σκοτώσουν...

Θα εκδικηθούν τα εγγόνια μου

Η προσέγγιση στο σπίτι του Εμορλάι έγινε με τη βοήθεια του προέδρου του «Ιδρύματος Συμφιλίωσης» εκείνων που βρίσκονται σε βεντέτα, Γκιν Μάρκου, και αφού ο 73χρονος βεβαιώθηκε ότι μας συνόδευε, άνοιξε την πόρτα.

«Βρίσκομαι εδώ μέσα οχτώ χρόνια. Τα δυο παιδιά μου δολοφονήθηκαν για λόγους που έως τώρα δεν έχω καταλάβει. Είπαν τότε ότι τους σκότωσαν από λάθος, αλλά δεν το πιστεύω. Επειτα από αυτό αναγκάστηκα να φύγω από το χωριό μου στο βορρά. Φοβόμουν ότι μπορεί να σκοτώσουν και τα εγγόνια μου. Εδώ σ' αυτό το σπίτι, ζούμε εννιά άτομα, η σύζυγός μου, εγώ, οι δύο νύφες μου και τα πέντε εγγονάκια».

- Γιατί φοβάσαι και κλείστηκες στο σπίτι, αφού εκείνοι σου χρωστάνε αίμα και σύμφωνα με το «Κανούν» εσύ πρέπει να εκδικηθείς;

- Εγώ δεν έχω τη δύναμη να πάρω το αίμα πίσω. Ήρθαν και μου ζήτησαν συμφιλίωση αλλά δεν τους την έδωσα. Δεν μπορώ να το κάνω γιατί δεσμεύω έτσι τα εγγόνια μου που ίσως, όταν μεγαλώσουν, θελήσουν να πάρουν το αίμα πίσω. Αν εγώ τους συγχωρήσω, ο κανόνας λέει ότι τα παιδιά δεν επιτρέπεται να εκδικηθούν. Φοβάμαι λοιπόν μήπως σκοτώσουν και τα παιδιά ώστε να ξεκληρίσουν το αντρικό στοιχείο στην οικογένειά μας και να μη φοβούνται την εκδίκηση...

Όποιος σκοτώσει πρέπει να σκοτωθεί σε 24 ώρες

Το «Κανούν», ο κανόνας δηλαδή, πρωτοεμφανίστηκε στην πόλη Μρντίτα του αλβανικού βορρά τον 16ο αιώνα, ως ένας άγραφος εθιμικός κώδικας, με βάση τον οποίο οι ορεσίβιοι Αλβανοί διευθετούσαν τις διαφορές τους και πραγματοποιούσαν τις κοινωνικές και οικονομικές συναλλαγές τους.

Σύμφωνα με κάποιους ιστορικούς, ο αλβανικός λαός προσπαθούσε φτιάχνοντας άτυπους δικούς του νόμους να αντισταχθεί στην ισοπεδωτική πολιτική των

κατακτητών Οθωμανών ώστε να μην αφανιστεί. Σιγά σιγά εξαπλώθηκε και στις άλλες περιοχές της χώρας και στα τέλη του 18ου αιώνα κυριάρχησε σ' ολόκληρη την Αλβανία, που τότε δεν είχε τη σημερινή κρατική υπόσταση.

Συγκεκριμένος συγγραφέας αυτού του κώδικα δεν υπάρχει και η κάθε περιοχή, η κάθε πόλη είχε το δικό της εθιμικό δίκαιο περισσότερο ή λιγότερο αυστηρό. Ο νόμος του αίματος ήταν μόνο ένα μικρό κεφάλαιο του «Κανούν», αλλά το τρομερότερο. Κατ' αυτόν όποιος σκοτώνει πρέπει να σκοτωθεί. Όταν γίνει ένα έγκλημα οι συγγενείς του θύματος πρέπει να πάρουν το αίμα πίσω. Την εποχή που φτιάχτηκε το «Κανούν» δεν υπήρχαν ούτε κράτος, ούτε συντεταγμένη κοινωνία για να τιμωρήσουν τον δράστη.

Μέσα στις πρώτες 24 ώρες, οι συγγενείς του θύματος έχουν το δικαίωμα από το «Κανούν», να σκοτώσουν τον δράστη ή οποιονδήποτε συγγενή του μακρινό ή κοντινό. Εάν το πετύχουν, έχουν το «καλό αίμα» και η κοινωνία τους τιμάει γι' αυτό!

Με την παρέλευση του 24ώρου όμως, η εκδίκηση περιορίζεται στον δράστη και όλους τους αρσενικούς συγγενείς του, κοντινούς ή μακρινούς, ηλικίας 16 ετών και άνω. Δεν επιτρέπεται -τουλάχιστον από τον κώδικα- η δολοφονία γυναικών και παιδιών. Μοναδικός χώρος που το «Κανούν» δεν επιτρέπει να χυθεί αίμα είναι το σπίτι του υποψηφίου θύματος. Έτσι, μόλις γίνει ένα έγκλημα εκατοντάδες άνθρωποι κλείνονται στα σπίτια τους ή καταφεύγουν σε σπηλιές και λαγκάδια, όπου για να γλιτώσουν από την εκδίκηση πρέπει να παραμείνουν εφ' όρου ζωής εγκλωβισμένοι.

Ο δράστης ενός εγκλήματος έχει το δικαίωμα να ζητήσει μέσω του συμφιλιωτή, που συνήθως είναι ένα σεβαστό πρόσωπο στην κοινωνία, αδέκαστο και έμπιστο στις δύο πλευρές, την «μπέσα», που είναι ένας «λόγος τιμής» διάρκειας τριάντα ημερών ή τριών μηνών. Σ' αυτό το διάστημα δεν τον πειράζει κανείς. Μπορεί, αν θέλει, να πάει και στην κηδεία του ανθρώπου που σκότωσε.

Όμως η «μπέσα» δίνεται κυρίως όταν τα κίνητρα του εγκλήματος είναι οικονομικά. Σπάνια οι οικογένειες των θυμάτων τη δίνουν για ζητήματα τιμής. Η πλευρά αυτού που πρέπει να εκδικηθεί δέχεται αφόρητη κοινωνική πίεση για να το κάνει.

Αν μέσα σ' ένα χρόνο οι συγγενείς του νεκρού δεν σκοτώσουν, τότε υφίστανται τη ντροπή της κοινωνίας...

Όπλο στα χέρια της μαφίας

Στην Αλβανία του 21ου αιώνα, που πέρασε την πόρτα του NATO και φιλοδοξεί να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο νόμος του αίματος επικρατεί, ειδικά στις βόρειες επαρχίες της, όπου οι δολοφονίες για εκδίκηση αποτελούν καθημερινό φαινόμενο. Οι άνθρωποι δεν εμπιστεύονται την επίλυση των διαφορών τους στους νόμους του κράτους προτιμώντας τη διευθέτησή τους με βάση τους άγραφους νόμους του «Κανούν».

Όπως πριν από 300 και 400 χρόνια, όταν δεν υπήρχε αλβανικό κράτος αλλά «κάστες ορεσίβιων», έτσι και τώρα «το αίμα ξεπλένεται μόνο με αίμα».

Με τη διαφορά ότι τώρα πλέον το «Κανούν» έπαψε να αποτελεί το αυστηρό και για πολλούς Αλβανούς ιδανικό για τις συνθήκες της εποχής εθιμικό δίκαιο -ρυθμίζει κοινωνικές, οικονομικές, κ.ά. διαφορές- και έγινε όπλο στα χέρια της μαφίας, η οποία στο όνομά του διαπράττει απαίσια εγκλήματα και αποκομίζει κέρδη.

Οι νόμοι του δεν τηρούνται πλέον. Το «Κανούν» είχε αυστηρούς κανόνες για να αποτρέπει «άσκοπους» φόνους. Για παράδειγμα, δεν επέτρεπε να σκοτώνονται ή να εγκλωβίζονται γυναίκες και παιδιά κάτω των δεκατεσσάρων χρόνων. Τώρα δολοφονούνται εν ψυχρώ παιδιά και γυναίκες.

Εκτός του ότι οι συμμορίες εμφανίζουν πολλές από τις στυγνές δολοφονίες για όπλα, ναρκωτικά, εμπορία γυναικών κ.ά. ως εγκλήματα τιμής που έγιναν με βάση το «Κανούν», επιχειρούν να ελέγξουν και τη διαδικασία συμφιλίωσης, με το αζημίωτο φυσικά.

Όπως είπε στην «Καθημερινή» ο Γκιν Μάρκου, πλησιάζουν τις οικογένειες που βρίσκονται σε βεντέτα και παίρνουν χρήματα και από τις δύο.

Προστασία

«Στους μεν παρέχουν δήθεν προστασία έναντι ενός μεγάλου ποσού, ή ότι θα τους φυγαδεύουν στο εξωτερικό, στους δε αντιπάλους λένε ότι αν τους δώσουν κάποια γερή αμοιβή θα πετύχουν να βγάλουν από την «τρύπα» τα υποψήφια θύματα για να μπορέσουν να τα σκοτώσουν οι ενδιαφερόμενοι».

Δεν είναι λίγες οι φορές που οι μαφιόζοι εκτελούν και πληρωμένα συμβόλαια.

Αν μέχρι πριν από μερικά χρόνια οι αιματηρές βεντέτες εξελίσσονταν κυρίως στον αλβανικό βορρά -οροπέδιο Ντουγκαγκίν, Σκόδρα, Τροπόγια, Μπαίραμ Τσουρία, κ.α.- τώρα το αίμα απειλεί να «πνίξει» τα ίδια τα Τίρανα. Δεκάδες οικογένειες έχουν καταφύγει από τα χωριά στην πρωτεύουσα, όπου αυτοεγκλωβίζονται σε σπίτια για να αποφύγουν την εκδίκηση, πλην όμως το «μακρύ χέρι» της μαφίας

δολοφονεί και εκεί, στο όνομα του «Κανούν», άντρες και γυναίκες.

Στη συνοικία Κάμζα των Τιράνων εκτελέστηκαν εν ψυχρώ δύο αδερφές όταν τόλμησαν να ζητήσουν προστασία από την αστυνομία προκειμένου η οικογένειά τους να γλιτώσει από άλλη οικογένεια με την οποία υπήρχε βεντέτα. Οι αρχές πιστεύουν ότι τη δολοφονία διέπραξαν πληρωμένοι μαφιόζοι.

«Υπάρχει εμπλοκή της μαφίας στις βεντέτες και όταν εμπλέκονται οι συμμορίες σε ζητήματα εθιμικού δικαίου τα εγκλήματα είναι στυγερά», τονίζει ο Γκιν Μάρκου και προσθέτει: «Κατά την περίοδο 2004-2006 είχαμε καταφέρει να περιορίσουμε κάπως το φαινόμενο, συμφιλιώνοντας πολλές οικογένειες και διαφωτίζοντας τον πληθυσμό. Τώρα όμως το φαινόμενο φούντωσε πάλι και έλαβε λόγω μαφίας διαστάσεις που δεν είχε παλαιότερα. Κάθε χρόνο δολοφονούνται περίπου 150 άτομα στο όνομα του «Κανούν» και σήμερα έχουμε περισσότερες από 1.300 οικογένειες εγκλωβισμένων. Οι άνθρωποι αυτοί είναι καταδικασμένοι να περάσουν στη φυλακή του σπιτιού όλη τους τη ζωή. Οσο για την αστυνομία κάνει ό,τι μπορεί, συνεργάζεται μαζί μας, αλλά συνήθως κλείνει τις υποθέσεις αποδίδοντας τα εγκλήματα σε «ασήμαντη αφορμή», ή τα χαρακτηρίζει «στιγμιαία» ενώ σίγουρα δεν πρόκειται για τέτοια».

Στα δικαστήρια

Οι αρχές φοβούνται νέο «λουτρό αίματος» στο όνομα του «Κανούν» με αφορμή τον νόμο για την ιδιοκτησία που θέσπισε και σχεδιάζει να θέσει σε εφαρμογή η κυβέρνηση. «Στην Αλβανία επικρατεί χάος γύρω από τις ιδιωτικές περιουσίες και ο νόμος προκαλεί ισχυρές αντιδράσεις. Η μισή Αλβανία δεν τον δέχεται και στα δικαστήρια έχουν φτάσει έως τώρα περισσότεροι από 120.000 φάκελοι που αφορούν διενέξεις για τις περιουσίες. Το πιθανότερο είναι όσοι νομίζουν ότι δεν θα δικαιωθούν στα δικαστήρια, θα λύσουν τις διαφορές με το «Κανούν». Ηδη 28.000 οικογένειες έχουν δηλώσει ότι δεν αναγνωρίζουν τις αποφάσεις της δικαιοσύνης και θα καταφύγουν στην αυτοδικία. Η ίδια κατάσταση ισχύει και με τα εκατοντάδες χιλιάδες αυθαίρετα και τη νομιμοποίησή τους. Πολλοί έχτισαν πάνω σε εκτάσεις που πριν από τον Χότζα ανήκαν σε άλλους, τις οποίες όμως τώρα εκείνοι διεκδικούν...».

Η γυναίκα με το Καλάσνικοφ και ο ρόλος του Μπερίσα

Η Σότα Γκαλίτσα είναι εθνική ηρωίδα των Αλβανών. Κάτι σαν τη δική μας Τζαβέλαϊνα ή την Μπουμπουλίνα. Στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα κατά των Τούρκων, ο αλβανικός θρύλος λέει ότι μόνη της τα έβαλε με ολόκληρο τουρκικό

ασκέρι.

Αιώνες μετά, στην Αλβανία μιλούν σήμερα για τη Σότα της Τροπόγια, μιας περιοχής στον αλβανικό βορρά πνιγμένης στο αίμα από τις βεντέτες.

Η Σότα της Τροπόγια είναι η Ζουλφιέ Χακλεΐ η οποία εισέβαλε μια μέρα σε καφενείο της πόλης Μπαϊράμ Τσουρί και για να εκδικηθεί τη δολοφονία πέντε αδερφών της, εκτέλεσε με το καλάσνικοφ εν ψυχρώ τρεις άντρες και αποχώρησε δίχως να τολμήσει να την ενοχλήσει κανείς.

Οι αυτόπτες μάρτυρες που την είδαν να απομακρύνεται αργά-αργά μετά το φονικό μίλησαν για «γυναίκα-παλικάρι».

Η Ζουλφιέ πρόσθεσε έναν ακόμα αιματηρό κρίκο στην ατέλειωτη αλυσίδα μιας φοβερής βεντέτας που από το 1997 αριθμεί 170 νεκρούς και η οποία άνοιξε για πολιτικούς λόγους.

Σε αυτόν τον φαύλο κύκλο φέρεται εμπλεκόμενος και ο πρωθυπουργός Σαλί Μπερίσα, που κατάγεται από την περιοχή της Τροπόγια, και τον οποίο η οικογένεια της Ζουλφιέ θεωρεί ότι της «χρωστάει αίμα».

Ήταν αρχές της δεκαετίας του '90 όταν σε μια συγκέντρωση του Σαλί Μπερίσα στην Τροπόγια -τόπο καταγωγής και εκλογική περιφέρεια του Αλβανού πρωθυπουργού- ένας θείος της Σότα, αριστερών πεποιθήσεων του επετέθη φραστικά.

Ο Μπερίσα, ακούγεται στο βίντεο να λέει «**τον θέλω ζωντανό**», εκείνος όμως έσπευσε να εξαφανιστεί αλλά αργότερα βρέθηκε νεκρός.

Η οικογένειά του και οι πολιτικά προσκείμενοι στην Αριστερά συγγενείς του θεώρησαν τι τον σκότωσαν οι κομματικοί αντίπαλοι και απάντησαν εκτελώντας έναν από αυτούς.

Οι Χακλεΐ έκαναν το ίδιο και η βεντέτα οδήγησε στον θάνατο έντεκα άτομα από απο το σόι τους εκ των οποίων τα πέντε ήταν αδέρφια της Ζουλφιέ.

Όταν η οικογένειά της αποδεκατίστηκε, και ο τελευταίος αδερφός της κατέφυγε στη Σουηδία για να γλιτώσει, αποφάσισε να εκδικηθεί η ίδια.

Επί πέντε χρόνια κρυβόταν στα βουνά με συντροφιά ένα καλάσνικοφ και αποφασισμένη να πάρει το αίμα πίσω. Το «Κανούν» όμως δεν επιτρέπει γυναίκες να σκοτώνουν. Το χρέος αυτό ανήκε μόνο στους άνδρες.

Έτσι κούρεψε κοντό το μαλλί, φόρεσε παντελόνια, άρχισε να καπνίζει και έδινε την όψη άντρα. Ενα μεσημέρι, τον Αύγουστο του 2006, εμφανίστηκε στο Μπαϊράμ Τσουρί και αφού πήρε πίσω το αίμα εξαφανίστηκε. Τον περασμένο μήνα

εντοπίστηκε στη Σουηδία μαζί με τον αδερφό της και συνελήφθη. Ζήτησαν και οι δύο πολιτικό άσυλο επικαλούμενοι τα όσα εμφανίζεται να λέει στο βίντεο ο Μπερίσα.

Πηγή: kathimerini.gr (Σταύρος Τζίμας)